

FOLKETS HUS I ODDA

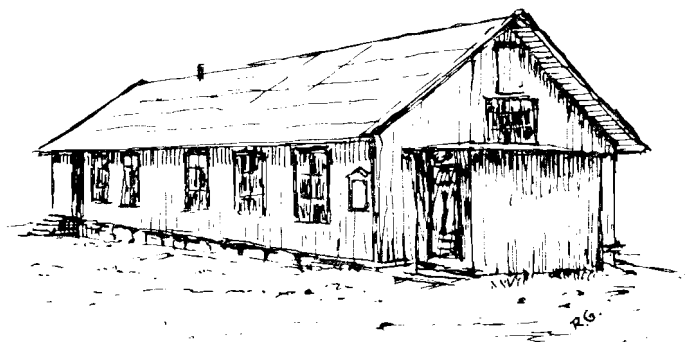
1914 — 15. november — 1964

FOLKETS HUS I ODDA

50 år

15. NOVEMBER 1964

Arbeidernes første forsamlingshus i Odda

Styret i jubileumsåret 1964. Sittende fra venstre: Bernhard Ohma, Jens Bogetvedt, formann, Olav Sæve. Stående fra venstre: Bernhard Håvik, Sverre Sundsbø, Leif Stensland, Einar Hundal og Torkjell Langesæter.

Den nye tid som rant over Odda i 1906, da temmingen av Tysso tok til, førte så mangt med seg, som det gamle bygdesamfunnet ikke var forberedt på. Folketallet i Odda-kretsen økte på få år fra 600 til 4 000, og selv om kravene til bekvemmelighet og service var beskjedne, forutsatte det nye samfunnet en utbygging som gikk langt videre enn til bare det å skaffe innflytterne tak over hodet.

Blant de nye behov som straks meldte seg var nødvendigheten av et forsamlingshus for befolkningen og de mange organisasjonene som vokste fram parallelt med den industrielle utbyggingen.

Alt på et av de første møtene i Odda Arbeiderforening — den første fagforening som ble dannet her — ble spørsmålet om bygging av Folkets Hus reist. Dette skjedde på selveste nyttårsdagen i 1907 og initiativtaker var O. Olsen Øen. Foreninga gikk straks i gang med oppgaven, men det skulle vise seg at planen ble et lengre lerret å bleke enn veteranene hadde tenkt seg.

Det store problemet til å begynne med var tomtesaka. Bondestanden i Odda var lite begeistret for tanken på et arbeidernes hus og gjennomførte regulær boikott når det gjaldt tomtesalg. I et par tilfeller fikk foreningsmedlemmer tomter på hånd, men straks det var klart hva arealene var tenkt brukt til, trakk eierne håndgivelsene tilbake. Det ble forsøkt å gå rettens veg, men noen prosess ble det ikke.

Høsten 1907 satte Odda Arbeiderforening ned en egen tomtekomite bestående av A. Lien, A. Strand og P. Knutzen. Samstundes ble det satt i gang innsamling av midler til et

tomtefond som alt første året kom opp i 1200 kroner. Odda Arbeiderforening vedtok videre å utlikne ekstrakontingent på 3 kroner per medlem. Et år senere var det kommet til tre nye fagforeninger på stedet, og Folkets Hus-saka ble nå overtatt av en felleskomite. Det lyktes imidlertid ikke å få kjøpt høvelig tomt, og i 1909 overlot fagforeningene oppgaven til det nystiftede Odda Arbeiderparti, som nedsatte en byggekomite med Ole Slåttelid til formann og følgende som medlemmer: Karl Bøthun, G. B. Forstrøm, L. Bosdal, Lars Nilsen Hjelle og Gjert Haga. Det lyktes komiteen å få kjøpe en eiendom av Knut Helleland og den 13. juli 1911 ble skjøte og kjøpekontrakt underskrevet. Så fulgte en hektisk tid for å få finansiert byggeprosjektet og først vel ett år senere kunne arbeidet påbegynnes, det skjedde den 27. juli 1912.

Tomten ble utgravet, men så stanset det hele opp. Penge-midlene rakk ikke lenger, og før selve byggearbeidet kunne settes i gang måtte finansieringen i sin helhet ordnes. Fagforeningene vedtok å likne ut en ekstrakontingent på 5 kroner per medlem og mot pant i huset lyktes det å få et pantelån på 75 000 kroner i Odda Privatbank. Ennå manglet imidlertid 15 000 kroner og det så håpløst ut, men så ble komiteen oppsøkt av direktør dr. Albert Petersson, som hadde hørt om vanskene. Han tilbød seg å stå som personlig kausjonist for de 15 000 kronene og dermed var den sorgen slukket. Imens var det gått både høst og vinter og innen bygningsarbeidet kunne settes i gang var en kommet fram til 21. januar 1914. Byggekomiteen hadde slitt hårdt og bad om avløsning nå da veggen var ryddet. Til ny byggekomite ble valgt: Aug. Magnussen, Karl Bøthun, G. B. Forstrøm, Edv. Hovde, fruene Hovde, Mathisen og Sjursen og J. Rørgård.

Bygningsarbeidet kom i gang og gikk hurtig framover, men dessverre viste det seg at kostnadsoverslaget, som lød på 115 000 kroner, ikke holdt og der måtte skaffes et tillegsslån på 20 000 kroner. Atter var det dr. Albert Petersson

Ole Olsen Øen.

Ole Slåttelid

Karl Holmberg.

som ble redningsmannen. Han tok opp saka med Carbiden og Cyanamiden og selskapene gikk med på å garantere for tillegglånet. Arbeidet kunne således fortsette og den 15. november 1914 fant den høgtidelige innvielse sted. Dette var midt i krigens tid, hvilket fremgår av festprologen, — skrevet av M. Klyve. Det heter der bl. a.: «Nu da paladser blir skutt i grus, nu har vi reist et Folkets Hus.»

For at arbeidsgiverne ved en eventuell ulovlig konflikt, — der var mange slike «direkte aksjoner» i denne tida, — ikke skulle kunne ta utlegg i huset, ble det skjøtet over på Odda Arbeiderparti, som forøvrig hadde vært den drivende kraft ved forberedelsen av byggesaka. Dette ble imidlertid en disposisjon som kom til å skape problemer 14—15 år senere. Etter partisplittelsen tidlig i 20-åra, ble Odda forenede Arbeiderparti av D. N. A. dannet i 1927, hvoretter fagforeningene reiste krav om at det nye partiet skulle være likeberettiget i huset med Odda Arbeiderparti, som i 1924 var gått over til NKP. Odda Arbeiderparti gikk ikke med på dette og striden tilspisset seg slik at flere fagforeninger flyttet fra huset og vedtok å oppheve ekstrakontingenten. Først i 1935 lyktes det å komme fram til en løsning av dette beklagelige skisma. Forslaget som løste floken gikk ut på at samtlige fagforeninger i Odda, tilsluttet LO, skulle overta

Folkets Hus som sin eiendom med rettigheter og plikter fra 1. august 1935. Pantegjelden var da 110 000 kroner. De nye eierne vedtok at huset skulle administreres av et representantskap, valgt i forhold til medlemstallet i de tilsluttende foreninger. Representantskapet skulle velge et styre på 7 medlemmer, og den 30. august 1935 valgte det nyetablerte representantskapet følgende: Jørgen Jørgensen, formann, Henrik Engene, varaformann, Ole B. Hansen, kasserer, Bertin Sundsbø sekretær og Karl Bøthun, Mons Stenestø og Olav Haga styremedlemmer.

De lange stridsårene ble nå avløst av en samarbeidets tid som først og fremst tok sikte på å bedre husets økonomi, men nye skjær skulle dessverre komme i leia.

Straks etter tyskernes okkupasjon av Norge i 1940, ble Folkets Hus beslåglagt av de tyske vepnede styrker og de disponerte det meste av huset under hele krigen. Bygningen ble i disse årene utsatt for et hærverk som det kostet både mye penger og arbeid å få utbedret etter krigen, men selv om økonomien var anstrengt, hadde en likevel dristighet nok til å sysle med planer om en nødvendig utbygging av huset. En rekke alternativer ble drøftet og i 1946 ble det nedsatt en byggekomite med Olav Havsgård til formann for å få saka utredet. Arkitekt Konwensky i Folkets Hus Landsforbund ble engasjert og i 1951 la han fram et utkast som representantskapet sluttet seg til. Planen gikk ut på å forlenge teatersalen 2.5 meter mot syd, slik at en fikk tilfredsstillende sceneforhold. Det lyktes å oppnå byggeløyve og den 30. oktober 1953 kunne Riksteatret innvie den nye teatersalen. Utbyggingen omfattet ellers også de andre etasjene. I kjelleren ble det innredet nytt brødpakkeri, i 1. etasje fikk en ny festsal med salong og kjøkken. Tre foreninger hadde tidligere hatt kontorer i 1. etasjen, nå ble disse flyttet opp i 4., hvor en til da hadde hatt en liten møtesal. Utvidelsen og ombyggingen kostet 192 500 kroner, hvorav 80 000 kroner ble finansiert ved kommunetilskudd, 10 000 ved tilskudd fra bedriftene, mens resten ble lånt. I forbindelse med dette

Karl Bøthun.

Nils Kvale.

Jørgen Børve.

ble tomten «Solvang» som Folkets Hus hadde kjøpt under krigen, overtatt av Odda kommune.

En hadde nå fått et tjenlig Folkets Hus, men på den annen side var selskapets økonomi blitt betenkelig anstrengt og årene som siden har gått, har dessverre ikke bragt særlige forbedringer. De leier selskapet kan berekne seg, har ikke fulgt den allmenne pris- og lønnsutvikling, og forholdene i dag er faktisk at Folkets Hus i Odda holder det lokale samfunn med subsidierte møtelokaler. Denne disposisjon kan en ikke fortsette i lengden, og representantskapet tok den første konsekvensen av dette på årsmøtet i 1963, da det ble vedtatt en henvendelse til Odda formannskap om reising av et samfunnshus, hvor eierne i Folkets Hus går med og blir sikret kontorer og møtelokaler. Saka var aktualisert av Odda Samvirkelag som i forbindelse med sine utbyggingsplaner ønsket å overta Folkets Hus-tomta. Folkets Hus og Odda Samvirkelag har ellers i alle år hatt et nært og godt samarbeid. Fram til 1937 hadde Samvirkelaget sine forretningslokaler i Folkets Hus og hele tida har laget bakeri holdt til her.

Mye tyder på at 50 års jubileet blir det siste «runde» fødselstall som Folkets Hus i Odda kommer til å feire. Noen nekrolog vil likevel ikke bli aktuell, idet Folkets Hus vil

danne en livsbetingende del av det samfunnshus som skal komme i steden. Folkets Hus som institusjon vil fortsette — til beste for arbeiderbevegelsens mange organisasjoner i Odda — og for stedet som helhet. Imidlertid manifesterer Folkets Hus, slik det står i dag, en ærerik epoke i arbeiderbevegelsens lokale historie. Talløse vedtak og tiltak av faglig, politisk og annen samfunnsmessig karakter er fattet i Folkets Hus gjennom disse mange årene, og den dag — når det enn måtte bli — at denne bygning faller i grus, vil en integrerende del av vårt lille industrisamfunn være borte. En kan føle vemod ved en slik tanke, men utviklingen må gå sin gang, og ikke minst arbeiderorganisasjonene er seg dette bevisst. Det har aldri vært arbeiderorganisasjonenes vis å la seg hemme av sentimentalitet. Når en har skuet tilbake har det først og fremst vært for å finne det best mulige grunnlag for videre framstøt. Slik også ved dette jubileum. Vi har foretatt en hurtig vandring tilbake, men ikke latt oss fortape i noe av det forgangne. Nye oppgaver venter og det er først og fremst disse som må påkalle vår oppmerksomhet.

TILLITSMENN

Følgende har fungert som styreformenn for Folkets Hus i de forløpne 50 år: Johan A. Nilsen, Jørgen Børve, Nils Kvale, A. Vangsnes, Lars Nilsen Hjelle, Gabriel Sundsbø, Arne Sjursen, Olaf E. Olsen, Jørgen Jørgensen, H. Engene (fra 1937 til sin død 10/8 1959), Harald Fosshem og J. Bogetvedt.

Forretningsførere har vært: J. Rørgård, Karl Bøthun, Albert Andersen, Ole B. Hansen og siden 1946 Einar Hundal.

STYRET I JUBILEUMSÅRET

har følgende sammensetning: Formann: J. Bogetvedt. Varaformann: B. Ohma. Forretningsfører: Einar Hundal. Sekretær: Olav Sæve. Styremedlemmer: L. Stensland, T. Langesæter og B. Håvik.

A. Vangsnes.

Henrik Engene.

Harald Fossheim.

Lars Haara.

EIERE AV FOLKETS HUS

er følgende fagforeninger: Odda Arbeiderforening, avd. 5, Odda Kjemiske Arbeiderforening, avd. 61, Odda Bygningsarbeiderforening, Odda Handel- og Kontorfunksjonærers Forening, Odda Elektrikerforening, Odda Kommunale Forening, Indre Hardanger Transportarbeiderforening, Odda Baker- og Konditorforening, Odda Typografiske Forening.

FOLKETS HUS

har vært og er samlingsstedet for de fagorganiserte arbeidstakere. Der er fattet beslutninger av største betydning, ikke bare for lønnstakerne, men for hele det lokale samfunn på ulike måter.

* * *

Vi benytter denne anledning til å uttrykke ønsket om at det samarbeidet som alltid har hersket mellom fagorganiserte og Samvirkelaget, må fortsette og stadig utvikles — til gjensidig fordel. Samvirkelagets målsetting er å rasjonalisere salgsapparatet for derved å redusere vareprisen. Dette skulle være en oppgave som påkaller enhver lønnstakers oppmerksomhet og aktive medvirkning.

* * *

Odda Samvirkelag er i god vekst. Hittil i 1964 er vår omsetning øket med ca. 30 pst. Om denne utvikling skal fortsette er ikke minst avhengig av de fagorganiserte.

* * *

Vi ønsker til lykke med 50 års jubileet.

Odda Samvirkelag

Folkets Hus 50 år

Med respekt for tiltaksånden hos pionerene minner vi om at idag produserer vi betongvarer og at vi bygger i betong for de neste 50 år.

A.s Hardanger Cementvarefabrikk
ODDA

Folkets Hus 50 år

GRATULERER MED JUBILEET

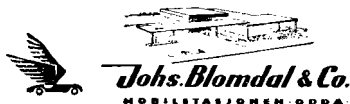
C. Vogt Kielland

GUMMILAGER — REKVISITA — BILDELER

Forhandler

TRIUMPH — DATSUN — PEUGEOT

Telefon 2396.

***Det Norske
Zinkkompani A.s***

***Vi gratulerer
med 50 års jubileet***

ODDA OG OMLAND FAGLIGE SAMORGANISASJON

ODDA KJOTTINDUSTRI ARBEIDERFORENING

ODDA KJEMISKE ARBEIDERFORENING

ODDA MØBELSNIKKAR OG TAPETSERLAG

INDRE HARDANGER TRANSPORTARBEIDERLAG

ODDA HANDEL OG KONTORFUNKSJONÆRERS FORENING

ODDA HOTELL OG RESTAURANT ARBEIDERFORENING

ODDA OG OMEGN ARBEIDSMANNSFORENING

ODDA BAKER OG KONDITORFORENING

ODDA BYGNINGSARBEIDERFORENING

ODDA TYPOGRAFISKE FORENING

ODDA BILMEKANIKERFORENING

ODDA KOMMUNALE FORENING

ODDA ELEKTRIKERFORENING

ODDA ARBEIDERFORENING

ODDA MURERFORENING

VI GRATULERER MED JUBILEET

**Odda og Tyssedal
Handelsstandsforening**

Den Norske Creditbank A.s

Odda Sparebank

***Vi gratulerer
med 50 års jubileet***

JOHS. SKAAR

Byggmester, trelasthandel.

ODDA MOTORVERKSTED

JAKOB LÅTES MØBELFABRIKK

TOKHEIMS TRELASTFORRETNING

ODDA MEKANISKE VERKSTED

TRYGVE KOLLTVEIT

Byggmester.

LARS K .FLATABO

Malermester.

ERLING BAY

Byggmester.

IVAR GJELLESTAD

Rørleggerfirma.

A.S LARS SKALTVEDT

Bilforretning og verksted.

A.S ODDA AUTO

Bilforretning og verksted.

WASSDAL HJEMMEINDUSTRI

TAGE JURS

Malermester.

Folkets Hus i Odda er femti år –

Ja, det er grunn til å stoppa opp for eit tilbakeblikk — og eg undrar og gler meg over dei store framskritt som er gjennomført i desse åra.

Fagforeiningane med Folkets Hus som samlande symbol, er ein av faktorane i denne økonomiske og sosiale vokster i vårt samfunn.

Som handverkar, forretningsmann og såleis borgar av Odda ser eg gjerne at framskrittet vil halda fram til beste for alle, og at vi i fellesskap kan bera dei gode og byrder framtida gjev.

Med ynskje om nye og gode framskritt helsar eg Dykk.

L. L. Reisæter

Kvalitetsapparater som selges av

Odda Samvirkelag

Odda Smelteverk A.s

Hardanger Folkeblad
